

Helgi M. Arngrímsson

Karl og Kerling á Kerlingarfjalli

Ljósm. Helgi M.
Arngrímsson.

Víða í náttúrunni má sjá sérkennilegar jarðmyndanir sem mótað hafa við rof í gegnum aldirnar. Erfitt er að skilja hvernig jöklarnir hafa náð að rista dali og firði í jarðlögin og hvernig þeir hafa náð að forma fagurlega sköpuð fjöll og dali sem við lítum til með lotningu. Jarðfræðingar eiga oft í erfiðleikum með að skilgreina og skýra ýmsar myndanir í náttúrunni enda er þar oft um margflókið samspil að ræða. Ég hef nokkuð oft gengið með jarðfræðingum um Borgarfjarðarsvæðið og reynt að læra eitthvað af þeim. Áhugavert er að heyra þá útskýra fyrir okkur leikmönnum hvernig jarðmótunin gæti hafa verið í árdaga og oftar en ekki er erfitt að skilja þá krafta sem hafa skapað þetta umhverfi okkar hér á jörðinni. Við leikmenn, sem sökkvum okkur ekki allt of djúpt í fræði og skilgreiningar, hrífumst oft af náttúrunni á annan hátt en fræðimennirnir. Við veltum gjarna fyrir okkur últli hlutanna, litum þeirra og formum. Áhugi okkar á landslaginu fer því mikið eftir fegurðarskyni hvers og eins.

Helgi M. Arngrímsson
gönguleiðsögumaður
á Borgarfirði eystra

eða Loðmundarskriður. Yfirleitt hrífst ferðafólk af þessum stóru „hlutum“ en svo eru aðrir smærri hlutir sem fólk hrífst ekki síður af, en það eru oft sérkennilegir klettar, steinar, gil, gróður eða dýralif.

Á ferðum mínum með göngufólk um Víknaslóðir legg ég talsvert upp úr því að menn líti vel í kring um sig og margir staðir vekja áhuga

fólks fyrir því að skoða betur, en oft er tíminn í skipulögðum gönguferðum of knappur til að hægt sé að að njóta náttúrunnar sem skyldi. Hópurinn þarf að vera kominn í náttstað á tilsettum tíma, en samt næst yfirleitt að vekja áhuga fólks á því smáa í kring um okkur.

Einn er sá staður sem fyrir mörgum árum vakti sérstakan áhuga minn að skoða betur en ég taldi mig aldrei hafa tíma til þess. Þessi staður er í Loðmundarfirði, nánar tiltekið uppi á Kerlingarfjalli sem er á milli Kerlingardals og Hraundals upp af Fitjum. Gönguleiðin um Kækjuskörð milli Loðmundarfjarðar og Borgarfjarðar liggar um Fitjar og þaðan virtust þetta bara vera tveir smá klettadrangar eða strýtur, en með hjálp sjónauka vakti það athygli mína að önnur virtist ekki standa á mikilli undirstöðu. Ég var búinn að spryra marga hvort þeir hefðu skoðað þessa steina en enginn kannaðist við það. Því varð ég að kanna þetta sjálfur. Í örnefnaskrá Stakkahlíðar, sem Stefán Baldvinsson í Stakkahlíð tók saman árið 1957, er m.a. eftirfarandi texti:

Að norðan og vestan til í Hraundalnum er annar minni dalur er Kerlingardalur heitir. Norðan við Hraundalsvarpið og fyrir botni Kerlingardals er fjall er Jónsfjall heitir. (í Borgarfirði er til einhver þjóðsögn um Jón í Borgarfirði sem ætlaði að finna kærustu sína í Loðmundarfirði og fór hann yfir Jónsfjall. Ótrúleg leið sem maðurinn hefur farið).

Fjallíð norðan við Kerlingardalinn heitir Kerlingardalsfjall og skilur það á milli hans og Borgarfjarðar. Austan Jónsfjallsins, skammt frá því en sunnan við Kerlingardalinn er sérstakt eggmyndað fjall, allmikil í lægra en Jónsfjallíð er heitir Kerlingarfjall. Upp á því þar sem hæst ber eru tveir nokkuð stórir klettdrangar er líklast karlmanni og kvenmanni er heita Kárl og Kerling og er hún stærri. Úr Kerlingardalnum rennur á er Kerlingardsá heitir og fellur hún í Hraunána austur á Fitjum.

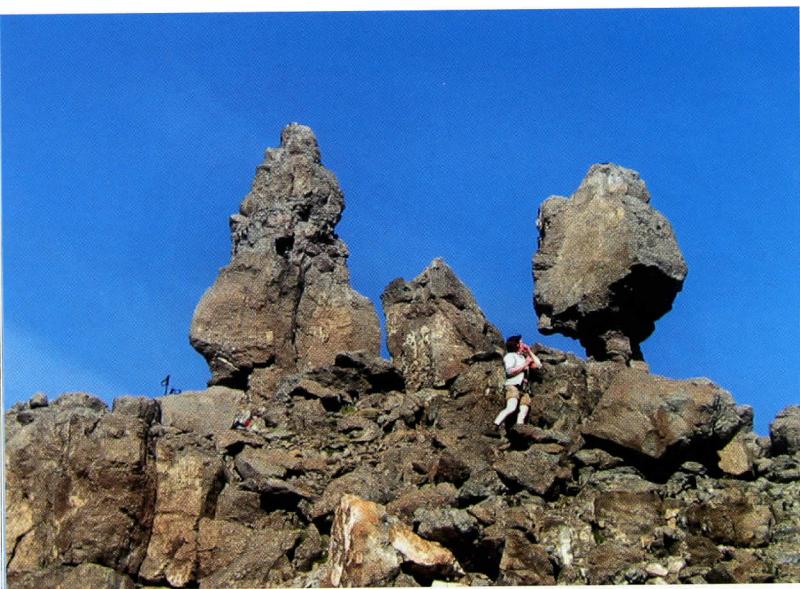
Hinn 10. júlí 2004 fórum við Bryndís kona míni svo í pílagrímsferð til að svala forvitni okkar og meðfylgjandi myndir eru teknar þá. Veður þennan dag var einstaklega fagurt, yfir 20° hiti og heiðskírt, sérstaklega gott myndatökuveður.

Frá Stakkahlíð ókum við mjög grófa jeppaslöð upp á Fitjar og gengum þaðan á fjallið.

Fagurt útsýni af Kerlingarfjalli. Horft yfir Hraundal, Kerlingardal og Fitjar. Í fjarska mynni Loðmundarfjarðar.

Ljós. Helgi M. Arngrímsson.

Drangarnir tveir
á Kerlingarfjalli.
Kerlingin til
vinstri en
Karlinn til hægri.
Ljósm. Helgi M.
Arngrímsson.

Brotaberg á
Kerlingarfjalli
sem bendir til
gamallar
eldstöðvar.
Ljósm. Helgi M.
Arngrímsson.

Haekkunin þaðan er rúmlega 500 m og vega-
lengdin um 3,5 km aðra leiðina. Gangan upp
að dröngunum er þægileg en síðasti spölurinn
er talsvert á fótinn. Á leiðinni þarf að vaða
Hrauná.

Pegar nær dró fjallinu fóru strýturnar að
skýrast en síðasta spölinn upp sáum við ekki til
þeirra. Þegar upp var komið blöstu svo við
þessir tveir klettadrangar, Kerling og Karl.
Karlinn ber af hvað glæsileik varðar, enda þótt
hann sé lægri í loftinu. Myndirnar lýsa þeim
best en það verður að teljast furðulegt að Karl-
inn skuli ekki hafa fallið af stalli fyrir löngu.
Fóturinn sem hann stendur á er ákaflega mjór
og það vakti sérstaka athygli að stór laus stein-
flaga lá ofan á honum sem virðist halda honum
í jafnvægi. Við fótinn liggur talsvert af grjót-

hnnullungum sem hafa fallið úr steininum
gegnum tíðna en bergið á fjallinu virtist frekar
sprungið. Við grófa mælingu er Karlinn hátt í
4 rúmmetrar að stærð og því nálægt 10 tonn-
um að þyngd.

Drangarnir virðast vera úr basalti en skammt
neðan við þá má finna brotaberg sem vísar
kannski til þess að hér hafi verið lítil eldstöð á
sínum tíma. Einnig finnast í fjallinu óvenju
stórir plagíoklas dílar. Plagíoklas tilheyrir hópi
feldspata og er silíkat-steind og jafnframt sú al-
gengasta. Stundum eru plagíoklas-kristallar
áberandi sem hvítir dílar í annars dökku bergi.

Útsýni af Kerlingarfjalli er fagurt yfir
Hraundalinn og Kerlingardalinn og Fitjar þar
neðan við. Handan þeirra eru Skúmhöttur,
Flatafjall, Bungufell og Skælingur í fjarlægð.
Vel sést út á Loðmundarfjörðinn og til Borgar-
ness, milli hans og Seyðisfjarðar. Í fjarska sést
svo í Dalatanga.

Til suðurs, handan Hraundalsins, er Karl-
fellið með sín reglulegu hraunlög. Sérstaka at-
hygli vekur þykkt lag af ljósleitu flikrubergi
sem liggur ofan á hraunslögunum á kafla. Á því
stendur fjöldi steindranga, einskonar styttur.
Úr fjarlægð líkist þetta austurlenskum högg-
myndum. Þeir eru myndaðir úr flikrubergi en
umhverfis þá hefur bergið veðrast burt og þessir
drangar standa eftir. Flikruberg er algengt á
Víknaslóðum og vísar til gífurlegra sprengigosa
í árdaga. Á Borgarfjarðarsvæðinu er oft talað
um fjórar eldstöðvar frá Njarðvík til Loð-
mundarfjarðar. Hugsanlega hafa þær allar ver-
ið virkar á svipuðum tíma því þessi flikrubergs-
lög finnast víða á svæðinu. Sem dæmi um
þykkt flikrubergslaganna hér, þá eru Hvítserkur
og Leirfjall í Húsavík að mestu úr flikrubergi
sem og nokkur fjöll í nágrenni þeirra. Önnur
áberandi flikrubergssvæði eru t.d. við rætur
Dyrfjalla, í Njarðvík og við Herfell í Loðmund-
arfjörði. Flikrubergið í fjöllunum í kringum
Loðmundarfjörð kemur úr eldstöð við Herfell.

En Karlinn og Kerlingin á Kerlingarfjalli hafa
staðið þar um aldir og vonandi eiga þau eftir að
standa lengi enn. Ef þú, lesandi góður, átt þess
kost, þá aettir þú að heimsækja þau á fögrum
sumardegi. En gakktu þá varlega um og sýndu
þeim tilhlýðilega virðingu.

Ítarlegar upplýsingar um svæðið eru á vef
Ferðamálahópsins á Borgarfirði,
www.borgarfjordureystri.is.

